

Таїса Сидорчук

ОСОБОВІ АРХИВИ УКРАЇНСЬКОГО ЗАРУБІЖЖЯ В НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ «КИЄВО-МОГИЛЯНСЬКА АКАДЕМІЯ»: ДОСВІД НАУКОВОГО ОПРАЦЮВАННЯ ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ

У статті подано аналіз процесу формування і фондового складу наукового архіву – структурного підрозділу Наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Автор висвітлює особливості наукового опрацювання та зберігання архівних матеріалів, що належать представникам українського зарубіжжя, зокрема особового фонду видатного вченого ХХ ст. О. Прицака. Проаналізовано досвід оцифрування архівних матеріалів як одного з ефективних методів збереження цінних і раритетних архівних матеріалів української діаспори.

Ключові слова: науковий архів, українське зарубіжжя, збереження документів, оцифрування.

The article is devoted to the analysis of the complicated process of the formation and composition of the research archive as the structural department of the Research Library of the National University of «Kyiv-Mohyla Academy». The author outlines the peculiarities of the research elaboration and conservation of the archival materials of the representatives of Ukrainian diaspora, particularly the personal fond of the prominent scholar Omeljan Pritsak. The author undertakes the analysis of the own experience in the numeration of archival materials as one of the most successful methods in the conservation of the valuable and rare archival documents of Ukrainian diaspora.

Key words: the research archive, Ukrainian diaspora, preservation of sources, digitization.

Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія» (далі: НаУКМА) веде своє нове літочислення від часу відродження самої Академії – 1992 року. За 21 рік зусиллями співробітників, студентів, друзів та меценатів університету створена безпрецедентна у добу української незалежності наукова бібліотека, що нараховує майже 1 мільйон друкованих та електронних ресурсів. Для якісного інформаційного забезпечення підготовки бакалаврів і магістрів та підтримки наукових студій аспірантів, докторантів і викладачів працює 10 бібліотечних підрозділів: Бібліотека науково-педагогічного центру довузівської підготовки, Бакалаврська бібліотека, Філологічна бібліотека, Дослідницька бібліотека, Мистецька бібліотека, Бібліотека центру польських та європейських досліджень, Американська бібліотека ім. В. Китастого, Меморіальний кабінет-бібліотека Омеляна Прицака, Бібліотека-архів Дж. Мейса, Науковий архів. Бібліотечний фонд, перш за все друкованих видань, у в тому числі рідкісних, сформований завдяки 60-ти подарованим приватним колекціям, зокрема Омеляна Прицака, Дж. Мейса, Вячеслава Брюховецького, Віри Вовк, Сергія Білоконя, Олега Зуєвського, Дмитра Павличка, Ярослава Дужого, Петра Одарченка, Юрія Паславського, Родини Стебельських, Курта Зонтгаймера, Ярослава Головача, Сергія Квіта, Михайла Москаленка, Євгена Поповича, Ади Кулик, Володимира Моренця, Зиновія Квіта, Євгена Лащика, Володимира Старицького, Віри Рінберг, Любомира Пирога, УВАН у США, УВАН у Канаді, Євроколекції Фонду Кіркланда та ін. Зі складом та змістовним наповненням кожної колекції можна ознайомитися на сайті Наукової бібліотеки [3]; історії створення, розвитку Наукової бібліотеки, зокрема формуванню її фонду присвячені дослідження співробітників бібліотеки, зокрема [1; 2; 12 – 17].

Постійні колекційні надходження до Наукової бібліотеки, окрім друкованих видань, були також різні за обсягом і характером архівні матеріали, які зумовили необхідність створення у 2001 р. спеціалізованого відділу – Наукового архіву. Згідно з Положенням, основна мета Наукового архіву полягає у збереженні, систематизації, введенні в інформаційно-науковий обіг та популяризації історичних, наукових і культурно-мистецьких цінностей, а також створення документального комплексу, що відображає історію університету та української науки в цілому. Науковий архів розміщується у Староакадемічному корпусі, так званому Мазепиному корпусі, у приміщеннях колишнього Церковно-археологічного музею Київської духовної академії. У Науковому архіві здійснюється весь комплекс роботи з комплектування, науково-технічного упорядкування, створення науково-довідкового апарату, обліку, забезпечення збереженості та використання архівних документів відповідно до нормативних документів у галузі архівознавства та архівної справи України.

Оскільки першими подарованими приватними колекціями були колекції представників українського зарубіжжя, то виокремлені з них архівні матеріали (листи, листівки, газетні вирізки,

ксерокопії окремих творчих матеріалів тощо) персонально і змістовно пов'язані з життям та діяльністю української діаспори. З кінця 1990-х років дарувальники разом з бібліотечними збірками почали передавати цілісні самостійні архівні колекції документів особового походження діячів науки, освіти, культури, церкви, громадсько-політичних організацій українського зарубіжжя. Отже, першими особовими фондами Наукового архіву є фонди представників української діаспори. Крім того, в Науковому архіві зберігаються особові фонди окремих викладачів НаУКМА – В'ячеслава Брюховецького, Михайла Брика, Юрія Мицика, Володимира Моренця, а також архівні матеріали окремих структурних підрозділів університету – Наукової бібліотеки, Прес-центру. У Науковому архіві також сформовано декілька колекцій: колекція дисертацій (кандидатських і докторських), колекція відеокасет з записами лекцій викладачів НаУКМА, запрошених професорів і науковців вітчизняних та зарубіжних університетів і наукових інституцій.

Приймання-передавання окремих архівних документів, а також цілісних архівних колекцій відбувається на підставі укладених договорів і актів між НаУКМА та дарувальниками. Експертиза цінності, науково-технічне упорядкування та створення науково-довідкового апарату отриманих архівних колекцій здійснюються відповідно до нормативних документів Держкомархіву України, Українського науково-дослідного інституту архівної справи та документознавства при Державній архівній службі України. Методологічною базою опрацювання архівних колекцій є наступні документи та посібники: [4 – 6], а також інші галузеві методичні розробки, у яких закладені основні вимоги, що виникають під час роботи з документами особового походження. Результатом науково-технічного упорядкування кожної архівної колекції є Опис документів постійного зберігання, що розглядає і схвалює Комісія по фондах Наукової бібліотеки НаУКМА.

На сьогодні в Науковому архіві зберігаються 12 фондів особового походження і 2 фонди установ, з яких 9 науково-технічно опрацьовані і 5 знаходяться на стадії впорядкування і систематизації [3]:

- Фонд 1. Брюховецький В'ячеслав Степанович. (1947 р. н.). Ректор-засновник, Президент НаУКМА, науковець, громадський і політичний діяч.
- Фонд 2. Зеркаль Сава Петрович. (1896 – [1979]). Український інженер, громадський діяч, публіцист, видавець і редактор.
- Фонд 3. Семенець Михайло Маркович. (1920 р. н.). Український громадський і політичний діяч.
- Фонд 4. Дужий Ярослав Іванович (1923 р. н.) та Дужа Ольга Григорівна (1926 – 2004). Українські політичні, громадські та культурні діячі, меценати.
- Фонд 5. Одарченко Петро Васильович. (1903 – 2006). Український вчений, літературознавець, мовознавець, журналіст, перекладач, педагог, бібліограф, етнограф і фольклорист.
- Фонд № 6. Коновал Олексій Григорович (1933 р. н.). Інженер, журналіст, громадсько-політичний діяч.
- Фонд 7. Джеймс Ернест Мейс. (1952 – 2004). Науковець, історик-дослідник, громадський діяч, публіцист.
- Фонд № 8. Брик Михайло Теодорович (1941 – 2006). Вчений, хімік, педагог.
- Фонд № 9. Зуєвський Олег Йосипович (1920 – 1996). Поет, перекладач, професор.
- Фонд 10. Прицак Омелян Йосипович. (1919 – 2006). Видатний вчений, філолог, сходознавець, історик.
- Фонд № 11. Український технічно-господарський інститут (Мюнхен).
- Фонд № 12. Українська кооперативна кредитова спілка (Рочестер, США).
- Фонд № 13. Головач Ярослав Петрович (1928 – 1990). Український вчений, спеціаліст лісового господарства.
- Фонд № 14. Губаржевський Ігор Володимирович (1905 – 1970). Мовознавець, викладач, релігійний діяч.

Основну частину фондів Наукового архіву представляють фонди українських науковців і діячів, що емігрували після Другої світової війни до Західної Європи і через певний час – до Північної Америки. Тому з 14 архівних фондів 9 фондів надійшли зі США, 2 фонди – з Канади та 1 фонд – з Німеччини. Фондоутворювачами шести архівних фондів були науковці та організатори й активні учасники науково-освітнього життя українського зарубіжжя. Слід зазначити цікавий факт, що з 9 фондоутворювачів-

3. Збереження історико-культурної та духовної спадщини зарубіжного українства

вихідців з України п'ятеро осіб були родом з Полтавщини, троє осіб – з Західної України і одна особа – з Вінничини. Фондоутворювачі 10 особових архівних фондів у Науковій бібліотеці мають також свої персональні бібліотечні колекції, що є каталогізовані та доступні широкому колу користувачів.

У фондах Наукового архіву зберігаються різноманітні за видами, типами та способом створення і відтворення документи на паперових і цифрових носіях, відео-, аудіо-, фото- та образотворчі документи, а також музейні предмети. Особливістю всіх архівних фондів є їх міжфондові зв'язки, оскільки більшість фондоутворювачів належали до одного покоління, брали активну участь у житті української еміграції в цілому та співпрацювали в різних сферах життєдіяльності української громади за кордоном.

За історико-культурним і науковим значенням, змістовим наповненням, хронологічними межами і різноманітністю документів виділяється архівна колекція видатного вченого, філолога, сходознавця, історика О. Й. Прицака (1919 – 2006). Науково-мистецька колекція О. Прицака надійшла до НАУКМА у 2007 р. завдяки сприянню Києво-Могилянської Фундації в Америці. На основі колекції створено Меморіальний кабінет-бібліотеку Омеляна Прицака, де зберігаються опрацьовані бібліотечний і архівний фонди, а також мистецька збірка. Одним із головних принципів створення та функціонування кабінету-бібліотеки є неподільність і цілісність наукової колекції вченого, який протягом всього часу її формування і використання розглядав і бібліотеку з книжковим фондом й фондом періодичних видань, і колекцію документів та рукописів, і навіть мистецьку збірку, як єдине ціле. Меморіальний кабінет-бібліотека О. Прицака знаходиться в одному з корпусів НАУКМА за адресою: вул. Волоська, 8/5, корпус 4, кімната 130.

Унікальність постаті О. Прицака не лише у вітчизняній, але й у світовій науці завдяки енциклопедичності його знань, пошуків власного методу наукового пізнання, новизні інтерпретації джерел, різноманітності наукових інтересів, багатоплановості науково-організаційної діяльності, масштабності втілюваних ним наукових проектів, а ргіогі визначають його бібліотеку, архів та мистецьку збірку як історико-духовне надбання світової та української науки і культури. Бібліотечний фонд налічує близько 20 тисяч одиниць зберігання і включає рукописні книги, стародруки, довідково-енциклопедичні видання, наукові монографії, збірники, конволюти, науково-періодичні і пресові видання на всіх європейських мовах і більш як 20-ти східних мовах та хронологічно охоплюють 6 останніх віків – XVI–XXI ст. Колекція містить 26 книг XVI–XVII ст., 370 книг XVIII–XIX ст.

Архівна колекція дає уяву про О. Прицака не лише як про універсального вченого, але й як про непересічну особистість у світовій науці і завзятого колекціонера. Крім того, архів як внутрішня дослідницька лабораторія характеризує О. Прицака-науковця, який не лише теоретично розумів і усвідомлював значення документів і джерельних матеріалів, але й на практиці все своє життя збирав, комплектував, зберігав різноманітні за характером, видом і значенням документи. Про архів О. Прицака опубліковано ряд досліджень співробітників Науково-дослідного центру орієнталістики імені Омеляна Прицака НАУКМА, зокрема: [7; 10; 11].

Архів О. Прицака, будучи віддзеркаленням його активної та плідної багатолітньої наукової діяльності та неординарної і яскравої особистості як науковця і людини, має ряд характерних рис, а саме: йому притаманні інформативно-документальна повнота колекції, значна кількість оригіналів документів та автографів самого О. Прицака й інших науковців, чисельність варіантів та копій матеріалів, широкі хронологічні межі, мовне розмаїття, наявність внутрішніх колекцій, широка географія створення та відтворення документів [9]. До трьох описів архівної колекції внесено 7 940 справ, 33 213 документів на 302 264 аркушах. Хронологічні межі архіву: VI–VIII ст. (ксерокопії текстів тюркського рунічного письма з колекції British Museum) – 2010 р. (документи з відзначення і вшанування пам'яті О. Прицака). Переважна більшість документів архіву походять з XX ст.

Архів містить документи, які відображають усі періоди життя вченого й усі етапи його дослідницької, науково-організаційної, викладацької та громадської діяльності, і тому фактично кожна важлива сторінка особистої та науково-творчої біографії вченого представлена архівними матеріалами. У той же час колекція включає документи і матеріали, які відображають усі наукові інтереси, проекти і плани вченого у різних наукових галузях, якими він займався. Науково-творчі матеріали О. Прицака охоплюють авторські рукописи багатьох наукових праць – монографій, статей, рецензій, підручників та учбових посібників, лекційних курсів, передмов, відгуків на наукові проекти, бібліографій, текстів доповідей, виступів, промов, а також їх варіанти та чисельні копії. Частина наукових праць, зокрема ранні дослідження вченого, надруковані в 1937–1942 рр., є раритетними виданнями.

В архіві зберігаються автографи праць відомих українських вчених, зокрема, Т. Коструби, Л. Білецького, М. Василенка, Н. Полонської-Василенко, Я. Пастернака та ін. Архів включає матеріали інших архівних колекцій, зокрема дипломатичного архіву Міністерства закордонних справ Франції, департаменту рукописів Національної бібліотеки в Парижі, Шведського державного архіву в Стокгольмі, Британського музею, Російського державного архіву давніх актів у Москві, Російської національної бібліотеки Санкт-Петербургу, Російської публічної бібліотеки ім. М. Е. Салтикова-Щедріна, Східно-Європейського Дослідного Інституту ім. В. Липинського у Філадельфії та ін. В колекції відклалися архівні матеріали інших науковців, а саме А. Кримського [8], Г. Г. Шедера, Ф. Кренкова, І. Борщака, що творять своєрідні міні-архівні збірки.

Архів містить чисельну й унікальну колекцію опублікованих праць інших науковців з багатьох країн світу у вигляді відбитків з наукових видань та ксерокопій, які автори надсилали О. Прицакові з дарчими написами або які виготовлялися для наукової роботи вченого.

Епістолярна колекція архіву характеризується не лише великим обсягом документів, але й значною інформативно-змістовною насиченістю, широкими хронологічними межами, різноманітністю типів листування, великою кількістю автографів видатних державно-політичних, громадських діячів, вчених і митців. Збірка нараховує понад 5 000 листів, листівок, телеграм і записок. Кореспондентами О. Прицака були понад три сотні осіб та установ, зокрема вчені Д. Дорошенко, І. Крип'якевич, Б. Крупницький, Д. Чижевський, О. Оглоблин, Н. Полонська-Василенко, Ю. Шевельов, І. Шевченко, N. Baskakov, I. Boba, F. W. Cleaves, G. Doerfer, S. Ettinger, R. Finch, J. Fletcher, D. Fokos-Fuchs, D. Frye, A. von Gabain, T. Halasi-Kun, Sh. Hattori, G. Hazai, H. Inalcik, A. Kappeler, T. Lewicki, G. Németh, N. Poppe, J. Rypka, A. Schimmel, B. Spuler, G. A. Tietze, Togan Zeki Validi, A. Zajączkowski, діячі культури М. Бажан, Д. Павличко, І. Драч, Я. Гніздовський, Л. Гуцалюк, А. Солженіцин, політичні, державні діячі, зокрема гетьман П. Скоропадський, церковні ієрархи, зокрема, кардинал Владислав Рубін, патріархи Мстислав Скрипник, Любомир Гузар та ін.

Архів О. Прицака відображає важливі події та проекти світової і вітчизняної науки більш як за півстоліття, в тому числі діяльність відомих університетів світу, міжнародних організацій, проведення міжнародних наукових конгресів і конференцій, створення і діяльність міжнародних наукових організацій, товариств і видавництва. Архів містить унікальні документи з історії української науки за кордоном, зокрема щодо створення і діяльності українських наукових установ – Наукового товариства імені Шевченка, Української вільної академії наук, Українського вільного університету, Українського наукового інституту Гарвардського університету, Канадського інституту українознавчих студій, Українського історичного товариства тощо.

З огляду на унікальність архівних колекцій НаУКМА та науковий інтерес до них вітчизняних і зарубіжних дослідників розпочато створення страхового фонду та фонду користування документами Наукового архіву з використанням технологій оцифрування. У той же час, враховуючи той факт, що частина документів має пошкодження або втрачає текст, було прийнято рішення здійснювати оцифрування у два етапи. Протягом першого етапу планується оцифрувати всі документи зі всіх архівних фондів зі згасаючими текстами, а також документи, оригінали яких через пошкодження паперової основи (розриви, проколи, крихкість, ламкість, втрати текстової частини, багаторазові перегини, значна зім'ятість, часткова забрудненість тощо) і до проведення реставраційних робіт (відновлення механічної цілісності, очищення і пластифікація) не можуть видаватися користувачам. Протягом другого етапу передбачається здійснювати оцифрування документів, які викликають найбільший інтерес у користувачів, та документів, що експонуватимуться на різних тематичних виставках. Третій етап оцифрування архівних документів матиме більш системний і унормований характер, оскільки планується постійно виготовляти певний обсяг електронних копій для створення власне страхового фонду всього зібрання Наукового архіву.

У свою чергу, перший етап оцифрування архівної колекції НаУКМА має декілька напрямків. Першою групою архівних документів, які вже оцифровані, є документи факсимільного зв'язку, що з початку 1990-х років починають дедалі більше з'являтися в архівних колекціях, і тому питання їх збереження залишатиметься актуальним у подальшому. Оскільки, незважаючи на створення оптимальних кліматичних умов зберігання документів на паперовій основі, так звані «факси» з часом втрачають текст і за умов відсутності на сьогоднішній день технології фізичного збереження їх тексту / зображення, для збереження змісту «документа-факсу» необхідно створювати його електронні копії

(або щонайменше передруковувати), коли стан збереженості документа ще задовільний і його текст можна безпомилково відчитати. На сьогодні створено електронні копії всіх документів факсимільного зв'язку, що зберігаються в Науковому архіві і що складає майже 100 архівних аркушів.

Другу групу оцифрованих документів Наукового архіву складають наукові та творчі праці представників української еміграції, що були надруковані в 1930-1950 рр. З огляду на життєві обставини їхніх авторів, неодноразові зміни місця проживання, часу створення, тиражу видань і кількості збережених на сьогодні примірників, вони становлять значну історичну цінність. Майже в кожному архівному фонді є статті, художні твори, рецензії, що збереглися у вигляді газетних і журнальних вирізок з української еміграційної періодики та збірників.

До третьої групи оцифрованих архівних документів належать документи з різних архівних фондів, що походять з 1940-1950-х років. У більшості випадків це листи представників української еміграції, зокрема листи діячів українських церков – владик Іоанна Теодоровича, Іларіона (Івана) Огієнка, Мстислава Скрипника, Григорія Огійчука, Полікарпа Сікорського, Сильвестра Гаєвського, Палладія Видибіди-Руденка, листування та документи українських громадських та наукових інституцій – Наукового Товариства Шевченка у Сарселі, Українського технічно-господарського інституту у Мюнхені, Інституту для вивчення історії та культури СРСР у Мюнхені, наукові праці українських вчених – Д. Дорошенка, Н. Полонської-Василенко, О. Прицака, Я. Пастернака, І. Губаржевського, листи і документи українців, що перебували в таборах переміщених осіб після Другої світової війни тощо. З огляду на фінансові проблеми української еміграції та якість виробництва паперу в Європі тих років, документи, що дійшли до нашого часу, є вкрай «вразливими» для використання, з пошкодженою і ламкою паперовою основою.

Таким чином, Науковий архів НаУКМА є одним із центрів збереження та дослідження української зарубіжної спадщини, де здійснюють не лише систематизацію та упорядкування архівних матеріалів, а також їх активне вивчення, введення до наукового обігу, оприлюднення та популяризацію.

У Науковому архіві зберігаються писемні джерела з історії України, всесвітньої історії, історії української науки, науково-освітніх інституцій, політичних та громадських об'єднань зарубіжжя, а також численні документи для реконструкції біографій науковців, митців, церковних і громадських діячів. В особових фондах містяться автографи відомих представників української еміграції та української історії в цілому.

Науковий архів НаУКМА як структурний підрозділ Наукової бібліотеки працює максимально відкрито зі всіма користувачами – студентами, викладачами, дослідниками вітчизняних і зарубіжних навчальних закладів та академічних інституцій.

1. Казакова Н. В. Внесок української діаспори у розбудову Наукової бібліотеки НаУКМА / Н. В. Казакова // Бібліотека і книга у контексті часу: збірник наукових статей Міжнародної науково-практичної конференції 11-12 травня 2006 року, м. Київ. – К.: НТБ України, 2006. – С. 114-120.
2. Казакова Н. В. Культурологічний проект НБ НаУКМА «Вибраний Олег Зуєвський: матеріали до біографії» / Н. В. Казакова // Діаспора як чинник утвердження держави Україна у міжнародній спільноті: тези доп. I міжнар. наук. конф., м. Львів, 8-10 березня 2006 р. – Львів: Вид-во Національного університету «Львівська політехніка», 2006. – С. 185-187.
3. Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.library.ukma.kiev.ua/index.php?id=37>.
4. Основні правила роботи державних архівів України. – К., 2004.
5. Правила описування архівних документів. – К., 2005.
6. Робота з документами особового походження. Методичний посібник / Автори-укладачі: Л. О. Драгомірова, І. М. Мага, З. О. Сендик, К. Т. Селіверстова, Н. М. Христова. – К.: Державний комітет архівів України. Український науково-дослідний інститут архівної справи та документознавства, 2009. – 284 с.
7. Сидорчук Т. М. Наукові взаємини Омеляна Прицака з вченими Туреччини (за матеріалами особового архіву О. Прицака в Національному університеті «Києво-Могилянська академія») /

- Т. М. Сидорчук //XVI сходознавчі читання А. Кримського. Тези доповідей міжнародної наукової конференції. – К., 2012. – С. 63-65 та ін.
8. Сидорчук Т. М. Особисті та наукові документи А.Кримського в архіві О.Пріцака як джерело для історії та подальшого розвитку сходознавчої науки в Україні / Т. М. Сидорчук // XV сходознавчі читання А. Кримського. До 140-річчя А. Ю. Кримського та 20-ї річниці Інституту сходознавства ім. А. Ю.Кримського : Тези доповідей міжнародної наукової конференції. – К., 2011. – С. 191-193.
 9. Сидорчук Т. М. Особливості систематизації та опрацювання архівних колекцій універсальних вчених (на прикладі роботи з особистим архівом Омеляна Пріцака) /Т. М. Сидорчук // Студії з архівної справи та документознавства / Держкомархів України. УНДІАСД; Європейський ун-т. – К., 2011. – Т. 19. – С. 100-111.
 10. Срібняк І. В. Особовий архів Омеляна Пріцака: проблеми описування, систематизації та класифікації / І. В. Срібняк // Українська орієнталістика : Зб. наук. праць викл. та студ. Нац. у-ту «Києво-Могилянська академія» і Київ. нац. лінгв. у-ту до 90-річчя професора Омеляна Йосиповича Пріцака. – К., 2009-2010. – Вип. 4-5. – С. 55-59.
 11. Срібняк І. Особовий архів Омеляна Пріцака: від творчої лабораторії вченого до інтелектуального надбання нації / І. Срібняк // Студії з архівної справи та документознавства / Держкомархів України. УНДІАСД; Європейський ун-т. – К., 2011. – Т. 19. – С. 47-50.
 12. Ярошенко Т. О. Бібліотека Тетяни та Омеляна Антоновичів : [інтерв'ю з директором Наукової бібліотеки НАУКМА Тетяною Ярошенко] // Могилянський вісник. – 2007. – 24 травня (№ 15). – С. 1-2.
 13. Ярошенко Т. О. Від Петра Могили До Омеляна Антоновича: слово про відроджену бібліотеку знаменитого університету: [розмова з дир. Наук. б-ки Києво-Могилянської академії Тетяною Ярошенко] / В. Бурбан // Дзеркало тижня. – 2005. – 23 квітня (№ 15). – С. 25.
 14. Ярошенко Т. О. Колекції діячів української діаспори у фондах Наукової бібліотеки Національного університету «Києво-Могилянська академія» / Т. О. Ярошенко // Особисті книжкові колекції та особові фонди діячів української діаспори в бібліотеках та архівах України: зб. матеріалів конф. / [уклад.: Н. Казакова, О. Мастіпан]; НАУКМА, Нац. парлам. б-ка України. – К. : [б. в.], 2004. – С. 14-25. та ін.
 15. Ярошенко Т. О. Організація та управління електронними ресурсами в сучасній бібліотеці / Т. О. Ярошенко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2008. – № 3. – С. 13-21.
 16. Ярошенко Т. Університетська бібліотека в інформаційному суспільстві / Т. Ярошенко //Бібліотечний форум України. – 2006. – № 2 (12). – С. 34-38.
 17. Ярошенко Т. О. Хто створив бібліотеку, той створив цілий світ / Т. О. Ярошенко // Фундація Омеляна і Тетяни Антоновичів: матеріали до історії Фундації, листування, грамоти, виступи та лекції лауреатів нагород Антоновичів (1998-2011) / [упоряд. : М. Романюк, Я. Сенік; НАН України, Львів. нац. наук. б-ка України ім. В. Стефаника]. – Львів – Вашингтон, 2012. – С. 25-29.